

תמיכה בתחזוקת מקומות קדושים ליהודים בישראל המאופיינים במסת מבקרים גבוהה

הצעה להחלטה

מחליטים:

1. נוכח החשיבות שהמשלה רואה במקומות קדושים ליהודים בישראל, המאופיינים במסת מבקרים גבוהה, להחליט לתמוך בשנת 2026 בתחזוקת אתרי מקומות קדושים בישראל בעלי היקף מבקרים גבוה, בכפוף לכל דין ולהוראות החלות על תמיכת המדינה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 או בהתאם להוראות הקצאת כספים לגופים אחרים של החשבת הכללית במשרד האוצר, לפי העניין.
2. בהצעת מחליטים זו יראו מקומות קדושים ליהודים בישראל כאתרי קבורה המשמשים כמוקד לעלייה לרגל לשם תפילה או טקסים דתיים יהודיים מכוח המנהג והמסורת, אשר אינם מצויים בתוך שטח בית עלמין.
3. לקבוע כי במסגרת תנאי הסף ואמות המידה לתמיכה ייכללו בין השאר העקרונות הבאים:
 - א. לא יתמכו גופים הממומנים בדרך אחרת מתקציב המדינה ובכלל זה מתקציב המרכז הארצי למקומות קדושים, מתקציבים המועברים לרשויות מקומיות או לגופים ציבוריים אחרים.
 - ב. מספר המבקרים בשנה באתר, עומד על 200,000 מבקרים לכל הפחות.
 - ג. התמיכה תינתן עבור תחזוקת האתר, בכלל זה בינוי שאינו עולה כדי פיתוח, רכיבי בטיחות ושמירה, אבטחה, ניקיון, חשמל והוצאות מיוחדות שיאושרו על ידי ועדת התמיכות המשרדית.
4. לצורך יישום החלטה זו, בשנת 2026 יקצה המשרד לשירותי הדת היהודיים מתקציבו סך של 1.5 מלש"ח.

דברי הסבר

רקע כללי:

המקומות הקדושים בישראל מהווים נכס מורשתי, דתי ותרבותי ראשון במעלה. סעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים, התשכ"ז-1967, קובע כי המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת. לאחר אסון מירון הובהר והתבהר בצורה משמעותית הצורך בקיום תחזוקה שוטפת לרבות ובדגש על הצד הבטיחותי של אתרי מקומות קדושים אשר פוקדים אותם מבקרים רבים.

לאור הגידול בהיקף המבקרים והצורך בשימור פיזי ותחזוקה מונעת, נדרשת הקצאה ייעודית לתחזוקה שוטפת של האתרים בכלל זה בינוי, רכיבי בטיחות ושמירה, ניקיון, חשמל, אבטחה והוצאות מיוחדות שיאושרו על ידי ועדת התמיכות המשרדית, וזאת כדי להבטיח את כבוד המקום ובטיחות השוהים בהם. הצעת ההחלטה מבקשת לקבוע כי הממשלה תתמוך בתחזוקת אתרי מקומות קדושים בישראל בעלי היקף מבקרים גבוה, בכפוף לכל דין ולהוראות החלות על תמיכת המדינה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 או בהתאם להוראות הקצאת כספים לגופים אחרים של החשבת הכללית במשרד האוצר, לפי העניין.

ההגדרה של מקומות קדושים ליהודים בישראל להצעת מחליטים זו היא אתרי קבורה המשמשים כמוקד לעלייה לרגל לשם תפילה או טקסים דתיים יהודיים מכוח המנהג והמסורת, אשר אינם מצויים בתוך שטח בית עלמין.

הצעת ההחלטה קובעת שלושה תנאים מקדימים:

תנאי של מספר מבקרים ותנאי כי התמיכה תינתן עבור תחזוקת האתר - מטרת הצעת מחליטים זו הינה לתמוך בתחזוקת אתרי מקומות קדושים בישראל בעלי היקף מבקרים גבוה. כמות מבקרים גבוהה מצריכה תחזוקה שוטפת מיוחדת של המקומות הקדושים המביאה גם להשלכות מבחינה בטיחותית וגם לפגיעה במקומות הקדושים. יתרה מכך, תנועת המבקרים הגבוהה מהווה כשלעצמה עדות למעמדו של האתר כמקום קדוש.

תנאי לפיו "לא יתמכו גופים הממומנים בדרך אחרת מתקציב המדינה ובכלל זה מתקציב המרכז הארצי למקומות קדושים, מתקציבים המועברים לרשויות מקומיות או לגופים ציבוריים אחרים". יובהר כי בעוד אתרים קדושים אחרים, הנמצאים תחת המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים, זוכים במסגרת זו לתחזוקה יומיומית שוטפת לרבות טיפול בתקלות שונות, המתקצבות מתקציב המשרד לשירותי דת באמצעות הסכם התקשרות של המשרד עם המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים, הרי שנדרש מבחן תמיכה על מנת לתקצב תחזוקה שוטפת לאתרים קדושים אשר אינם תחת המרכז למקומות קדושים. כאמור, מרביתם של אתרי המקומות הקדושים נמצאים תחת אחריות המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים אשר דואג ומוודא קיומה של תחזוקה שוטפת במהלך כל השנה תוך שימת דגש על אלמנטים בטיחותיים באתר

נכון להיום, על פי החלטת ממשלה מספר 437 מיום 2.4.2023 "היערכות להילולת הבבא סאלי בנתיבות ביום ד' בשבט תשפ"ד (14 בינואר 2024) ולהילולות בשנים הבאות" והחלטת ממשלה

מספר 656 של הממשלה מיום 18.06.2023 "היערכות להילולת רבי מאיר בעל הנס השנתית בטבריה בחודש אייר התשפ"ד ולהילולות השנתיות בשנים הבאות", המשרד לשירותי דת אחראי על קיומן של שתי הילולות המתקיימות באתרים שאינם תחת אחריות המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים - הילולת ר' מאיר בעל הנס והילולת הבבא סאלי. אתרים אלו קולטים מאות אלפי מבקרים בשנה כאשר במועד ההילולה כמות המבקרים היומית עומדת על עשרות אלפים אם לא מאות אלפים.

משכך, החשיבות במתן תמיכה לאתרים קדושים שאינם תחת המרכז הארצי עבור תחזוקת האתר במהלך השנה השוטפת יש בה כדי לוודא שהאתר יהיה מתוחזק בצורה ראויה ובטיחותית במהלך כל השנה. יתרה מכך, הדבר אף צפוי להביא לצמצום עלויות בעת הכנת התשתית לקראת אירוע ההילולה הנערך באותו אתר שכן התשתית תהיה במצב תחזוקתי טוב לאורך כל השנה.

נתונים כלכליים והשפעה על משק המדינה

לא רלוונטי

תקציב

לצורך יישום החלטה זו בשנת 2026, להקצות סך של 1.5 מלש"ח מתקציב המשרד לשירותי דת יישום ההחלטה כפוף לאישור תקציב המדינה בשלוש קריאות.

השפעת ההצעה על מצבת כוח האדם

אין

עמדת שרים אחרים שההצעה נוגעת לתחום סמכותם

החלטות קודמות של הממשלה בנושא

אין

עמדת היועצת המשפטית של המשרד יוזם ההצעה
מצורפת

מגיש: השר לשירותי דת

**כ"ח באייר התשפ"ו
15 במאי 2026**

חוות דעת משפטית הנלווית להצעת החלטה לממשלה

נושא הצעת ההחלטה: תמיכה בתחזוקת מקומות קדושים ליהודים בישראל המאופיינים במסות מבקרים גבוהה

תמצית ההצעה בהתייחס להיבטיה המשפטיים :

רקע כללי -

המקומות הקדושים בישראל מהווים נכס מורשתי, דתי ותרבותי ראשון במעלה. סעיף 1 לחוק השמירה על המקומות הקדושים, התשכ"ז-1967, קובע כי המקומות הקדושים יהיו שמורים מפני חילול וכל פגיעה אחרת.

לאחר אסון מירון הובהר והתבהר בצורה משמעותית הצורך בקיום תחזוקה שוטפת לרבות ובדגש על הצד הבטיחותי של אתרי מקומות קדושים אשר פוקדים אותם מבקרים רבים. לאור הגידול בהיקף המבקרים והצורך בשימור פיזי ותחזוקה מונעת, נדרשת הקצאה ייעודית לתחזוקה שוטפת (ניקיון, גינון, תיקוני בטיחות קלים וחשמל) של האתר וזאת כדי להבטיח את כבוד המקום ובטיחות השוהים בהם.

הצעת ההחלטה מבקשת לקבוע כי הממשלה תתמוך בתחזוקת אתרי מקומות קדושים בישראל ליהודים בעלי היקף מבקרים גבוה. כמו כן מבוקש לקבוע כי בהצעת מחליטים זו יראו מקומות קדושים ליהודים בישראל כאתרי קבורה המשמשים כמוקד לעלייה לרגל לשם תפילה או טקסים דתיים יהודיים מכוח המנהג והמסורת, אשר אינם מצויים בתוך שטח בית עלמין.

הצעת ההחלטה קובעת שלושה תנאים מקדימים :

תנאי של מספר מבקרים ותנאי כי התמיכה תינתן עבור תחזוקת האתר - מטרת הצעת מחליטים זו הינה לתמוך בתחזוקת אתרי מקומות קדושים בישראל בעלי היקף מבקרים גבוה. כמות מבקרים גבוהה מצריכה תחזוקה שוטפת מיוחדת של המקומות הקדושים המביאה גם להשלכות מבחינה בטיחותית וגם לפגיעה במקומות הקדושים. יתרה מכך, תנועת המבקרים הגבוהה מהווה כשלעצמה עדות למעמדו של האתר כמקום קדוש. תנאי לפיו "לא יתמכו גופים הממומנים בדרך אחרת מתקציב המדינה" - יובהר כי בעוד אתרים קדושים אחרים, הנמצאים תחת עמותת המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים, זוכים במסגרת זו לתחזוקה יומיומית שוטפת לרבות טיפול בתקלות שונות, המתקצבות מתקציב המשרד לשירותי דת (וזאת באמצעות הסכם התקשרות של המשרד עם המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים), הרי שנדרש מבחן תמיכה על מנת לתקצב תחזוקה שוטפת של אתרים קדושים אשר אינם תחת המרכז למקומות קדושים.

קשיים משפטיים, ככל שישנם, ודרכי פתרון :

התמיכה במסגרת החלטה זו מיועדת למקומות קדושים יהודיים בלבד, וזאת מטעמים של הפרדת סמכויות מנהלית וחלוקה תקציבית מובנית במשרדי הממשלה כך שמשרד הפנים הוא האחראי על מקומות קדושים של העדות הלא יהודיות הפועל באמצעות אגף עדות דתיות (מוסלמים, נוצרים, דרוזים וצ'רקסים) והוא מתקצבם באמצעות מבחני תמיכה.

בנוסף, התמיכה תינתן בכפוף לכל דין ולהוראות החלות על תמיכת המדינה במוסדות ציבור לפי סעיף 3א לחוק יסודות התקציב, התשמ"ה-1985 או בהתאם להוראות הקצאת כספים לגופים אחרים של החשבת הכללית במשרד האוצר, לפי העניין. על פניו נראה כי ישנם מספר גופים מעטים העומדים בקריטריונים המבוקשים בפרט הקריטריון הקובע כי כמספר המבקרים בשנה באתר, עומד על 200 אלף מבקרים בשנה לכל הפחות. לאור זאת, מתעוררת התהייה מדוע דרישה זו נקבעה כתנאי סף מחייב, ולא כקריטריון (פקטור) המשפיע על גובה התמיכה.

מענה לכך הינו כי 200 אלף מבקרים בשנה משקף אתרים המגיעים אליהם מבקרים בסדרי גודל משמעותיים, המהווים כשלעצמם עדות אובייקטיבית למעמדו של האתר כמקום קדוש בעל זיקה ציבורית רחבה. שימוש במספר מבקרים כקריטריון הוא מדד אובייקטיבי, מדיד ושוויוני המאפשר קבלת החלטות מבוססות נתונים, לעצם ההכרה במקום כמקום קדוש.

תחזוקה של אתר במקום רב-משתתפים מבטיחה את מקסום התועלת הציבורית, כך שהשירות הממשלתי והמשאב הציבורי מגיעים למספר המרבי של אזרחים. כמו כן, מסת מבקרים גבוהה בשנה דורשת משאבים רבים יותר (ניקיון, פינוי אשפה, בלאי תשתיות) וכן דורש תיקון ליקויים בטיחותיים רבים יותר. כמו כן, למען הזהירות יובהר, כי המרכז הארצי למקומות קדושים תומך גם במקומות קדושים בעלי היקף מבקרים נמוך יותר הקבועים בתוספת הראשונה לתקנות השמירה על מקומות קדושים ליהודים, תשמ"א-1981. כן יצוין כי בהתאם למידע שנמסר לח"מ, לא ידוע על מקומות קדושים נוספים הרלוונטיים למטרות התמיכה, אשר אינם מצויים בתוך שטח בית עלמין. מרבית הקברים מצויים בשטח בית עלמין המתוחזק באופן שוטף ממקורותיו התקציביים של בית העלמין. בנוסף, ולמען הסדר הטוב, יצוין כי התמיכה בתחזוקת מקומות קדושים ליהודים בישראל המאופיינים במסת מבקרים גבוהה, משקפת את מדיניות הממשלה.

יתרה מכך, הרי שבהיבטי השוויון, מבחן תמיכה זה בא על מנת לצמצם את אי השוויון בין אתרים קדושים הנמצאים תחת עמותת המרכז הארצי לפיתוח מקומות קדושים, הזוכים כאמור במסגרת זו לתחזוקה יומיומית שוטפת לרבות טיפול בתקלות שונות, המתקצבות מתקציב המשרד לשירותי דת.

עמדת היועצים המשפטיים של משרדים אחרים שהצעת ההחלטה נוגעת להם:

משרד האוצר – אין מניעה משפטית.

עמדת היועצת המשפטית של המשרד שהשר העומד בראשו מגיש את ההצעה:

אין מניעה משפטית

חתימה

היועצת המשפטית למשרד שירותי דת

שירי פוגל

תפקיד

שם